

ZBORNİK DRUŠTVA ZA POVJESNICU KLANA

Pred nama je *Zbornik Društva za povjesnicu Klana*, s podnaslovom *Prilozi za povijest, kulturu i gospodarstvo*. Prva dva sveska tiskana su 1995. i 1996. godine u nakladi samog Društva za povjesnicu Klana, u tiskari i knjigovežnici Žagar iz Opatije.

Čemu možemo zahvaliti da je ova, kako sami članovi Predsjedništva Društva kažu, mala i po mnogo čemu periferna sredina osjetila potrebu i smogla snage iznjediti tako zahtjevan uradak, kao što je časopis s užom zavičajnom tematikom?

Očito se nakon niza okolnosti stekao uvjet, da i u ovoj sredini zajednički motiv propitivanja vlastitog identiteta pronade odgovarajući intelektualni i radni potencijal nuždan za svoje ostvarenje. Taj jedinstveni zanos ljubopitljivog čovjeka zamjetan je danas poglavito u onim sredinama svuda u Europi, koje su dugi niz desetljeća živjele u ozračju ideologija što su, nametajući pojedincu jednoobraznost, zatirale pučku inicijativu i samosvijest.

Konkretno, godine 1993. Klana je sukladno plebiscitarno izraženoj volji na masovnom zboru građana, a zatim i po novom hrvatskom zakonu o lokalnoj upravi i samoupravi, po treći put u svojoj modernoj povijesti stekla političko-upravnu samosvojnost. Krajem iste godine osnovano je, uz svesrdnu pomoć našeg istaknutog povjesničara dr. Petra Strčića, Društvo za povjesnicu Klana. Društvo, koje je i izdavač *Zbornika*, tvori onu organizacijsku jezgru oko koje se steklo više inicijativa na polju kulturnog djelanja u općini. Tu je najzad, ili možda prije svega, i snažan lik klanjskog sina dr. Matka Laginje. Njegovo je djelo i značaj zračilo onom odsudnom snagom, koja je dala potrebna krila klanjskoj samoprocjeni kako bi uvidjela *da i male sredine imaju što reći i pokazati* (cit. iz Predgovora 1. sveska *Zbornika*).

Upravo su život i djelo dr. Matka Laginje sadržajni »lajtmotiv« u oba sveska *Zbornika*. S jedne strane, to su objavljena izlaganja s dva kulturno-znanstvena skupa pod nazivom »Dani dr. Matka Laginje« održana u Klani 1994. i 1995. godine, te poseban tematski sklop unutar *Zbornika* naimenovan također časnim imenom hrvatskog narodnog preporoditelja i bana.

No, posvetimo se sada sustavnoj razluci uređivačkog rasporeda i sadržaja podastrijetog nam štiva. Glavni urednik u obadva sveska je prof. Ivan Šnajdar, inače i predsjednik Društva za povjesnicu Klana, dok su članovi uredničkog odbora: u prvom svesku dr. Petar Strčić, mr. Darinko Munić i msgr. Milan Simčić, a u drugome također dr. Petar Strčić, te Anton Starčić Šopeć.

U *Zborniku* nailazimo na šarolike teme što pokrivaju područje povijesti, kulture i gospodarstva klanjskoga kraja u najširem smislu tih pojmova.

Uređivačkoj cjelini *Stariji zapisi* (*Stariji i strani zapisi* u 2. svesku) očito je zadano da izvrši svojevrсну inventuru do sada već objavljenih, a za Klanu relevantnih članaka. Tako su tu objavljeni prijevodi ulomaka iz znanih nam kapitalnih djela: *Die Ehre des Herzogthums Crain* Johanna Weikharda Valvasora (svezak 1) i *Graščine na nekadanjem Kranjskem* Majde Smole (svezak 2). U istoj grupi članaka nalazimo još i ulomke (odnosno njihove prijevode) iz Laginjina *Kastav grad i općina*, iz knjige *I castelli medioevali dell'Istria* Luigija Foscana (svezak 1), te iz knjige Ivana Jardasa *Kastavščina*, dio zapisa o običajima i mjestima klanjske općine (svezak 2). Pogrešno je u isti sklop uvršten i pregledni članak prof. Ivana Šnajdara *Župa Klana protiv Ignazija Baruna Lazarinija*, budući da se tu radi o objavljivanju i komentaru vrijednog i do sada nepoz-

natog arhivskog gradiva. Radovi takve vrste u časopisima uvijek zavrjeđuju posebnu pozornost, te ih se može grupirati u cjelinu pod nazivom *Gradivo*. S druge strane, članci dr. Radmile Matejčić *Sedam godina istraživanja liburnijskog limesa i Claustra Alpium Juliarum* iz 2. sveska (zajednički članak prof. Matejčić, F. Leben i M. Urleb), preneseni su iz drugih publikacija, pa bi ih stoga bilo mnogo primjerenije uvrstiti baš u kategoriju *Stariji i strani zapisi*.

Dva uređivačka sklopa u oba sveska *Zbornika*, kao što smo već rekli, posvećena su dr. Matku Laginji.

Unutar jednoga objavljeni su radovi s dva kulturno-znanstvena skupa pod nazivom *Dani dr. Matka Laginje*. Tu su naši ugledni znanstvenici i kulturni djelatnici, koristeći se bogatim rezultatima svog dosadašnjeg znanstvenog i kulturnog zanimanja, pozornost usmjerili na klanjski odsječak naše šire zavičajne povjesnice, odnosno na sam opus dr. Matka Laginje. U prvom svesku objavljena su dva izvorna znanstvena članka, tri pregledna članka i jedan kulturnopovijesni članak. Znanstveni uradak dr. Ive Lukežić tematizira čakavski mjesni govor Klane, a onaj Antuna Girona Klanu za vrijeme talijanske okupacije od 1918. do 1920. godine. Preglednim su se radovima slušateljstvu, i sada čitateljstvu, obratili dr. Mirjana Strčić (*Književnopovijesno značenje Laginjinih »Istarskih priča«*), dr. Petar Strčić (*Objavljeni radovi M. Laginje kao povijesna vrela*) i dr. Vinko Tadejević (*Agrarne promjene na području Klane u posljednjih stotinjak godina*). Profesor Dušan Prašelj obradio je s muzikološkog motrišta temu pod nazivom *Autohtoni glazbeni izraz Istre, Hrvatskog primorja i otoka*.

Drugi znanstveno-kulturni skup okupio je nešto širi krug sudionika, pa je stoga dakako i obimniji zbornički prostor u kojemu su objavljeni na skupu izloženi radovi. Tako u drugom *Zborniku Društva za povjesnicu Klana* ponovno možemo pronaći znanstvenu obradu dijalektoloških tema (dr. Iva Lukežić: *Mjesni govor Studene* i mr. Silvana Vranić: *Dijalektološki pogled na mjesni govor Lisca*), te po jedan znanstveni rad iz područja zemljopisa (prof. Stanislav Gilić: *Ekonomi u općini Klana*), povijesti književnosti (dr. Mirjana Strčić: *O prvim dnevničkim zapisima Matka Laginje*), prozopografije (prof. Ivan Šnajdar: *Osnovnoškolski i gimnazijski uspjeh Matka Laginje*), povijesti medicine (dr. Ante Škrobonja: *Neke karakterističke mortaliteta u župi Klana sredinom 19. stoljeća*) i vojne povijesti (prof. Antun Giron: *Bojevi za Klanu u završnici Drugoga svjetskog rata*). U razredu prethodnih priopćenja nalazimo dva rada, kulturnopovijesni ogled dr. Amira Muzura o sv. Roku (*Klanjski Sveti Rok između kuge i kolere*) i jedan rad iz zavičajne povijesti iz pera prof. Ivana Šnajdara (*Prvi klanjski vodovod - 1913. godine*). U rubriku preglednih članaka uvršten je stručni arhivistički rad prof. Albina Senčića: *Maturalna radnja Matka Laginje*.

Podtajnik Kongregacije za svećenike u Vatikanu msgr. Milan Simčić, rodom iz Klane i član uredničkog odbora prvog sveska *Zbornika*, održao je u Klani predavanje pod nazivom *Sveta Stolica i Hrvati*. Njegovo izlaganje također je objavljeno u prvom svesku *Zbornika* u rubrici *Predavanja u Društvu*. Nakon uvodne pozdravne riječi, te objašnjenja nekih terminoloških i pravnih pojmova, msgr. Simčić je ukratko, povijesnim slijedom, izložio naslovnu problematiku.

U oba sveska *Zbornika*, svaki put s jednim člankom, pojavljuje se i uređivačka cjelina naslovljena jednostavno s *Dr. Matko Laginja*. Ovdje se radi o tematskom bloku koji donosi radove o životu i radu klanjskog velikana (u prvom svesku pregledni članak dr. Petra Strčića: *Hrvatski narodni preporoditelj i ban dr. Matko Laginja*, a u

drugom prethodno priopćenje dr. Petra Strčića: *Neobjavljeni Laginjin životopis u »Enciklopediji Jugoslavije«*).

U grupi članaka pod nazivom *Prilozi* upoznajemo se, u prvom svesku, s istraživačkim rezultatima samih članova klanjskog Društva za povjesnicu. Tri članka potpisao je neumorni predsjednik Društva, prof. Ivan Šnajdar. U tekstu *Prilog o župnoj crkvi Sv. Jerolima u Klani* autor u stvari pripovijeda o nekim pojedinostima iz povijesti župne, ali i drugih klanjskih crkava. Povijesti i heraldičkim značajkama grba općine Klana prof. Šnajdar posvetio je također jedan članak, kao i prikazu općinskih (samo)upravnih promjena kroz povijest. Anton Starčić Šopeć upoznao nas je s poviješću cestarske kuće u blizini Klane nastale u napolconsko doba, nedavno obnovljene marom Društva za povjesnicu, dok o najvažnijoj sporednoj stvari na svijetu, dakako o povijesti nogometa u Klani, pišu Slavko Gržinčić i Oskar Valenčić.

Četiri članka u cjelini *Prilozi* u drugom svesku, obrađuju vrlo raznolike teme. Prof. Nenad Labus, Mladen Stojić i prof. Ivan Šnajdar u preglednom članku *Grbovi obitelji koje su bile u upravnim ili vlasničkim odnosima u Klani i Škalnici*, s različiti hsu aspekata obradili klanjski plemenitaški heraldički patrimonij. Nadalje, tu su dva rada prof. Ivana Šnajdara. U prethodnom priopćenju *Dvije crtice iz povijesti Klane* autor iznosi posvema nove podatke o sudbini crkvenih zvona klanjske župne crkve i drugih crkava Klanjštine u razdoblju nakon Prvog svjetskog rata pa do kapitulacije Italije u Drugom svjetskom ratu, te osnovne podatke o pokušaju kopanja ugljena u Klani nakon Prvog svjetskog rata. Drugi tekst, pregledni članak, opširan je i bogato ilustriran prilog povijesti lova na području Klane. O arheografskom prilogu dr. Radmile Matejčić: *Sedam godina rada u istraživanju liburnijskog limesa već smo govorili*.

Posebno bismo željeli istaknuti vrijednost prethodno spomenutih tekstova, te vrijednost napisa iz skupina *Obljetnice* i *Izješća*, kao i brojnih objavljenih fotografija. Naime, tu *Zbomik* zadobiva funkciju mjesnog ljetopisa, kronike značajnijih tekućih zbivanja, pa time, osim što obavještava, priprema gradivo za buduću zavičajnu povjesnicu.

Smatramo da zavičajni zbornici ovakvoga tipa, stručno i brižljivo publicirani, mogu u mnogome pomoći historiografiji u prikupljanju primarnih i sekundarnih izvora za povijest, te da je dobro nastojati upravo na tom ljetopisnom značaju *Zbomika*. U tu svrhu dopustimo si i dvije-tri kritičke o *Zbomiku Društva za povjesnicu Klana*. Budući se u *Zbomiku* ne objavljuju samo članci koji zahtijevaju rigorozni znanstveni aparat, ne možemo niti inzistirati na potpuno znanstvenom obličju *Zbomika*. No, u cjelinama sa znanstvenim karakterom i popratni znanstveni aparat mora biti ujednačen. To konkretno znači, da se u klanjskom zborniku više pozornosti mora posvetiti jedno-obraznosti u koncepciji i izradi sinopsisa, sažetaka, prijevoda sažetaka i bilježaka. Tu spada i neprecizno navođenje arhivskih izvora, što kasnije, kod provjere citata ili podataka općenito, može stvoriti nemale probleme u identifikaciji i pronalaženju pojedinog dokumenta. No, to svakako nije problem samo ove publikacije. Još je rašireniji problem mnogih naših publikacija, pa tako i ove, velika šarolikost u kategorizaciji članaka, za što, koliko je nama poznato, i ne postoji neka potpuno objektivna i obvezatna norma.

Veselim se i ovome kulturnom izdanku naših primorsko-goransko-istarskih strana, te mu poželimo puno ustrajnosti i uspjeha u daljnjem radu!

Boris Zakošek